Minimumdoelen Nederlands

Technisch lezen *is het decoderen van geschreven tekst*.*

De leerlingen	Leerdoelen
eind groep 2	kunnen rijm herkennen, rijmwoorden bedenken en woorden in klankgroepen verdelen (fonologisch bewustzijn). kunnen MKM-, MMKM- en MKMM-woorden fonemisch synthetiseren. kunnen MKM-woorden fonemisch analyseren. kennen de letter-klankkoppelingen van 15 letters. kennen de leesrichting en voor- en achterkant van een boek.
eind groep 5	kunnen alle woorden (correct en vloeiend**) 'decoderen'. kunnen teksten (correct en vloeiend) voorlezen.

* Woord of tekstbegrip maakt geen onderdeel uit van de definitie van (technisch) lezen.

** Met correct wordt bedoeld dat er gelezen wordt wat er staat en met vloeiend dat het lezen zonder haperingen gebeurt. Prosodie maakt geen deel van technisch lezen, omdat begrip van de tekst een voorwaarde is om met prosodie te kunnen lezen.

Schrijven *is het vormgeven van letters, cijfers, lees- en rekentekens in het platte vlak*.

De leerlingen	Leerdoelen
eind groep 2	kunnen in een ergonomisch-verantwoorde schrijfhouding zitten. kunnen de dynamische driepunts pengreep hanteren. kunnen de penpunt op de bedoelde plaats positioneren op het papier. kunnen de penpunt volgens bedoeld traject sturen over het papier. kunnen inkleuren door met het potlood kleine rondjes te maken, binnen de lijnen te blijven en zonder witte plekjes open te laten. kunnen inkleuren met kleurtoonverschil. kunnen rechte en gebogen lijnen herkennen en overtrekken. kunnen rechte en gebogen lijnen schrijven binnen begrenzingen. kunnen arceren met evenwijdige lijnen. kunnen een opeenvolging van rechte en gebogen lijnen (een traject) schrijven binnen begrenzingen. kunnen de cijfers 0 t/m 9 en de rekentekens - + = schrijven volgens het juiste traject en met de juiste toepassing van rechte en gebogen lijndelen. kunnen de cijfers 0 t/m 9 en de rekentekens - + = op de juiste wijze in een hokje plaatsen. kunnen sommen schrijven in rekenliniatuur. kunnen bij bovenstaande doelen de juiste schrijfhouding en pengreep hanteren.
eind groep 5	kunnen letters, woorden en zinnen schrijven met de juiste toepassing van het traject, rechte en gebogen lijndelen, stand van de neerhalen tussen de grondlijn en hulplijnen. kunnen letters en lettercombinaties op de juiste wijze onderling verbinden tot woorden. kunnen bij het schrijven van zinnen een correcte woordspatie hanteren. kunnen de leestekens . , ? ! : ; “ ‘ () schrijven. kunnen op papier de kantlijn en witruimtes tussen opdrachten hanteren. kunnen schrijven binnen een liniatuur met een romphoogte van 4 mm. kunnen kritisch reflecteren op eigen schrijfproducten aan de hand van de vormgevingscriteria: uitvullen, recht en gebogen en evenwijdigheid.
eind groep 8	kunnen alle letters en lettercombinaties schrijven met de juiste toepassing van het traject, rechte en gebogen lijndelen, stand van de neerhalen met enkele liniatuur. kunnen het schrijftempo en de vormgevingskwaliteit op elkaar afstemmen.

kunnen overzichtelijke aantekeningen maken met gebruik van functionele tekeningen, grafieken en tabellen.

kunnen blind typen met 10 vingers.

kunnen een tekst in een tekstverwerkingsprogramma opmaken met een functionele lay-out.

***Spellen** is uit het hoofd een woord opschrijven*.

De leerlingen	Leerdoelen
eind groep 2	X
eind groep 5	kunnen alle klankzuivere woorden spellen. kunnen woorden met de volgende categorieën spellen: ○ deftig (vorm, melk, berm, zalm) ○ ei/ij ○ au/ou ○ ch ○ eer, oor, eur, eel, ool, eul (veer, voor, deur, veel, kook, heul) ○ nk ○ ng ○ aai-ooi-oei ○ uw-eeuw-ieuw ○ alle klankgroepen incl. eind-a (pa) en eind-o (zo) ○ eind-d en eind-b ○ voorvoegsels (be-, ge-, ver-, etje, aatje) ○ achtervoegsels 1 (-ig, -lijk, heid en teit) ○ verklein 1 (je, pje, tje) ○ enen (tekenen), eren (tetteren), elen (verkruimelen) ○ hoofdletters 1 (eigennamen, begin zin, aardrijkskundige namen, talen, volkeren) ○ s als c voor e, i, ei, ij (cent, circa, cijfer) ○ k als c voor a, o, u (cola, cake, cape, carnaval, abacus, cursus) ○ i als in kilo en liter (is een regel voor te maken) ○ ies als isch (komisch) ○ x (taxi, textiel, extra, maximaal) en q (qua, aquarium, cheque) ○ leenwoorden 1 (chef, politie, garage). kunnen werkwoorden spellen: ○ hele werkwoord ○ werkwoorden in de tegenwoordige tijd ○ zwakke en sterke werkwoorden in de verleden tijd
eind groep 8	kunnen woorden met de volgende categorieën spellen: ○ komma-s (begin en meervoud) ○ accenttekens: aigu (café), grave (à), circonflexe (crêpe) ○ stille letters (thee, erwt, thuis, thermometer, bibliotheek) ○ leenwoorden 2 (route, cadeau, trottoir, baby) ○ hoofdletters 3 (instellingen, historische gebeurtenissen) ○ trema (meervoud + klinkerbotsing bij ongelede woorden) ○ koppelteken bij – klinkerbotsing bij gelede woorden – aardrijkskundige namen – woorden met cijfers of symbolen – bijzondere voorvoegsels)

- samenstellingen (zonneschijn, pannenkoek)

kunnen werkwoorden spellen:
- voltooid deelwoord
- bijvoeglijk gebruikt voltooid deelwoord

Grammatica *is het systeem en de verzameling regels van een taal en omvat woordsoorten (morfologie) en zinsbouw (syntaxis).*

De leerlingen	Leerdoelen
eind groep 2	kennen de redekundige begrippen: ○ woord ○ zin
eind groep 5	kennen de redekundige begrippen en kunnen deze herkennen: ○ zinsdeel ○ regel ○ spatie ○ onderwerp ○ persoonsvorm ○ werkwoordelijk gezegde kennen de taalkundige begrippen: ○ lidwoord ○ zelfstandig naamwoord ○ eigennaam ○ bijvoeglijk naamwoord ○ voegwoord ○ telwoord ○ voorzetsel ○ hele werkwoord ○ voltooid deelwoord ○ grondwoord ○ samenstelling ○ afleiding ○ voegwoord kennen de grammaticale concepten: ○ getal: enkelvoud en meervoud ○ 1e, 2e, 3e persoon enkelvoud/meervoud ○ tegenwoordige tijd ○ verleden tijd ○ ik-vorm of stam* ○ sterke en zwakke werkwoorden ○ enkelvoudige en samengestelde zinnen ○ ontkennende zin ○ vragende zin ○ stellende zin ○ gebiedende wijs
eind groep 8	kennen de redekundige begrippen: ○ bijwoordelijke bepaling ○ bijvoeglijke bepaling ○ voltooide tijd ○ naamwoordelijk gezegde ○ werkwoordelijk gezegde

- koppelwerkwoord
- lijdend voorwerp
- meewerkend voorwerp
- hoofdzin
- bijzin
- onderschikkende bijzin
- nevenschikkende bijzin

kennen de taalkundige begrippen:

- bijwoord
- bijvoeglijk voornaamwoord
- betrekkelijk voornaamwoord
- aanwijzend voornaamwoord

kennen de grammaticale concepten:

- voltooide tijd
- voltooid deelwoord
- bijvoeglijk gebruikt voltooid deelwoord

*Het is mogelijk om de werkwoordspelling met of zonder stam te onderwijzen.

Stellen *is communiceren (van o.a., gedachten, ervaringen, ideeën en kennis) via geschreven taal.*

De leerlingen	Leerdoelen
eind groep 2	kunnen door middel van tekenen, krabbels, symbolen, letter- of cijfervormen ideeën of gebeurtenissen vastleggen.
eind groep 5	kennen het onderscheid tussen fictie en non-fictie. kunnen de volgende tekstsoorten herkennen: ○ verhalend: persoonlijk en fictief ○ feitelijk: verslag, procedure ○ evaluerend: recensie kunnen de volgende tekstconventies correct gebruiken: ○ interpunctie ○ titel ○ alinea's ○ verwijs,- verbindings- en signaalwoorden kunnen een tekst schrijven op basis van de tekstgenres: ○ persoonlijk verhaal ○ fictief verhaal ○ verslag ○ procedure ○ recensie kunnen kernwoorden, schema's of eenvoudige lijstjes noteren om teksten of mondelinge informatie uit vakdisciplines te onthouden of te ordenen. kunnen teksten of mondelinge informatie uit vakdisciplines samenvatten in korte zinnen. kunnen structuur in een tekst aanbrengen: begin, midden en eind.
eind groep 8	kunnen de volgende tekstsoorten herkennen: ○ feitelijk: verklaring en oproep ○ evaluerend: beschouwing, betoog kunnen de volgende tekstconventies correct gebruiken in geschreven en digitale tekst: ○ titels en ondertitels ○ inhoudsopgave kunnen een tekst schrijven en digitaal verwerken op basis van de tekstgenres: ○ verklaring ○ oproep ○ betoog kunnen het kernidee van teksten of mondelinge informatie uit vakdisciplines in eigen woorden formuleren. kunnen teksten schrijven en daarbij rekening houden met de doelgroep.

kunnen een samenvatting schrijven met het kernidee, de belangrijkste argumenten en relevante details.

kunnen bij vakdisciplines gestructureerde aantekeningen maken met behulp van kernwoorden en tekstschema's.

Spreken *is een vorm van mondelinge communicatie waarmee de spreker contact legt, informatie overdraagt of een boodschap deelt.*

De leerlingen	Leerdoelen
eind groep 2	kunnen verstaanbaar spreken met aandacht voor uitspraak van klanken, klankcombinaties en volume. kunnen op een voorgelezen verhaal reageren door voorspellingen te maken, vragen te stellen of verbanden te leggen met hun vakspecifieke kennis en voorkennis. kunnen vragen stellen om meer informatie te krijgen en om te controleren of ze de boodschap begrepen hebben. kunnen bij het spreken mededelende, vragende en samengestelde zinnen hanteren. kunnen gedachten en gebeurtenissen formuleren met een aanzet tot volgorde en tonen hierbij een aanzet tot het gebruik van structuuraanduiders (verwijs, verbindings- en signaalwoorden). kunnen in een vertrouwde omgeving over een zelfgekozen onderwerp vertellen. kunnen actief deelnemen aan mondelinge interactievormen zoals kringgesprekken, samen spelen, gesprekken met gekende volwassenen en hierbij de volgende interactiestrategieën toepassen: ○ op een gepaste manier het woord nemen en vragen ○ elkaar laten uitspreken ○ inspelen op wat anderen zeggen ○ standaardformules gebruiken bij het groeten, aanspreken, bedanken en vragen
eind groep 5	kunnen verstaanbaar spreken met aandacht voor uitspraak van het Standaardnederlands en zinsaccent. kunnen bij het spreken gepaste woordkeuze en correcte zinsconstructies gebruiken. kunnen ideeën, gedachten en verworven inzichten samenhangend formuleren. kunnen meningen met argumenten onderbouwen op basis van hun vakspecifieke kennis en voorkennis. kunnen bij het vertellen of presenteren afstemmen op het spreekdoel en het publiek. kunnen bij het vertellen of presenteren gebruik maken van hulpmiddelen wanneer die de boodschap ondersteunen. kunnen doelgericht deelnemen aan mondelinge interactievormen zoals dialoog, debat en groepsgesprek en hierbij de volgende interactiestrategieën toepassen:

	○ inspelen op de inbreng van de gesprekspartner(s) ○ informatie, argument of mening in het gesprek inbrengen
eind groep 8	kunnen bij het spreken gepaste woordkeuze en complexere zinsconstructies gebruiken. kunnen bij het spreken de gesprekssituatie inschatten en gepaste woordkeuze. kunnen ideeën, gedachten en verworven inzichten gestructureerd formuleren. kunnen meningen beargumenteren op basis van vakspecifieke kennis en voorkennis. kunnen bij het vertellen en presenteren een gepaste expressie en gepast register gebruiken. kunnen doelgericht en genuanceerd deelnemen aan mondelinge interactievormen zoals dialoog, debat en groepsgesprek en hierbij de volgende interactiestrategieën toepassen: ○ voortbouwen op andermans ideeën ○ verbanden leggen tussen verschillende standpunten ○ argumenten bevragen en nuanceren ○ met ondersteuning tot een conclusie komen

Jeugdliteratuur *is literatuur die specifiek geschreven is voor kinderen en adolescenten*

De leerlingen	Leerdoelen
eind groep 2	**begrippen** kennen de genres: sprookje, gedicht, prentenboek. kunnen uitleggen hoe een boek in elkaar zit: voorkant, achterkant, van voor naar achter, kaft. **verhaaltechnieken** kunnen vertellen wie de hoofdpersoon is in een verhaal. kunnen vertellen welk probleem de hoofdpersoon tegenkomt en hoe het probleem wordt opgelost. **beleving** kunnen uitleggen hoe een personage zich voelt. kunnen vertellen waar een verhaal over gaat. kunnen vertellen wat de illustraties bijdragen aan de tekst.
eind groep 5	**begrippen** kennen de begrippen: auteur, personage, hoofdpersoon, thema, verhaallijn, kinderboek. kennen de genres: strip, verhaal, poëzie, fantasie. **verhaaltechnieken** kunnen vertellen wat het probleem van de hoofdpersoon is en hoe dit bijdraagt aan de ontwikkeling van het verhaal. kunnen vertellen in hoeverre de vormgeving van het boek bijdraagt aan het begrip van de tekst. kunnen de verhaallijn navertellen. kunnen figuurlijk taalgebruik herkennen in een verhaal. kunnen vertellen waar een verhaal zich afspeelt. **beleving** kunnen relaties leggen tussen het verhaal en de werkelijkheid. kunnen vertellen welke emoties in een verhaal aan bod komen kunnen een gedicht parafraseren. kunnen spannende en humoristische passages aanwijzen in een verhaal.
eind groep 8	**Begrippen** kennen de genres: detective, horror, science fiction, drama, historisch en realistisch. kennen de begrippen: jeugdliteratuur, young adult.

kennen de begrippen: hoofdpersoon en bijfiguren.

kennen de begrippen: flaptekst, illustrator, uitgever, jaar van uitgave, serie.

verteltechnieken

kunnen vertellen of er tijdsprongen zitten in een verhaal.

kunnen vertellen of er sprongen in de ruimte zitten in een verhaal.

kunnen vertellen welke verteltechnieken een auteur gebruikt om spanning of drama op te bouwen.

kunnen vertellen hoe illustraties en tekst elkaar versterken.

beleving

kunnen vertellen wat de hoofdpersoon motiveert.

kunnen het denken, voelen en handelen van personages beschrijven en uitleggen.

kunnen vertellen wat het thema is van een verhaal.

Taalkunde *is de wetenschappelijke studie van natuurlijke talen.*

De leerlingen	Leerdoelen
eind groep 2	kunnen verschillende talen herkennen. kunnen vertellen dat de hoofdfunctie van gesproken en geschreven taal communicatie is.
eind groep 5	kennen de begrippen: taal, dialect, grammatica. kunnen vertellen wat verschillen en overeenkomsten zijn tussen mensentalen en dierentalen. kennen vertellen wat verschillen en overeenkomsten zijn tussen formele en informele taaluitingen.
eind groep 8	kunnen vertellen dat de Nederlands taal zich ontwikkelde vanaf de middeleeuwen tot nu. kennen de drie grote Europese taalfamilies: Germaans, Romaans, Slavisch. kunnen de drie Europese schriftsystemen herkennen: Latijnse, Cyrillische en Griekse alfabet. kennen het onderscheid tussen logografische, syllabische en alfabetische schriften. kunnen een klein taalonderzoekje uitvoeren.